

*Tidskrift för
politisk filosofi*

Nº 2-3 2024 — årgång 28

Bokförlaget *Thales*

↓ Recension

DANIÈLE MOYAL-SHARROCK OCH CONSTANTINE SANDIS: *Real Gender—A Cis Defence of Trans Realities*
Cambridge: Polity, 2024.

FÅ FRÅGOR HAR varit så infekterade de senaste åren som vad, om något, könsidentitet är och på vilket sätt det är distinkt från och förhåller sig till andra aspekter av en människas kön så som könskörtlar, hormonnivåer och könsroller. Om könsidentitet är någonting annat än detta, vad är det egentligen som avgör vilken könsidentitet en person har? Om en person som identifierats som man sedan födseln förklarar att hen i själva verket är kvinna kan detta tas som ett bevis för att det finns en meningsfull distinktion mellan begreppen som den »vanliga» kongruensen mellan vid födseln identifierat kön och könsidentitet döljer, eller som ett tecken på att personen i fråga missförstått någonting, antingen om sig själv eller om hur begreppen fungerar. För den som själv aldrig haft anledning att ifrågasätta sin könsidentitet, som aldrig fått den ifrågasatt av andra, eller inte haft någon närstående som erfar detta, kan det uppfattas som en icke-fråga. Vad skulle vi ens med ett sådant extra begrepp till? Detta är en vanlig reaktion från personer som menar att den dramatiskt ökade förekomsten av transpersoner i deras världsbild tyder på att det rör sig om en tillfällig trend, driven av ideologiskt belastad teori.

Transpersoners natur och erkännande har visat sig kunna få även de mest filosofiska av konversationer att fullkomligt kollapsa, vilket kan tyckas anmärkningsvärt för en disciplin med en historia av att hålla åtminstone två tankar och en handfull begrepp i huvudet samtidigt. Frågan om transpersoners erkännande och rättigheter är en politisk fråga, och det är inte konstigt att den är laddad med tanke på hur centralt kön tycks vara för hur vi organiserar samhällen. Men

det är också en rent begreppslig fråga, och som sådan borde den inte vara laddad eller ens särskilt komplicerad. Det borde räcka med att analysera begreppen, identifiera tvetydigheter och skiljelinjer, bryta ned dem till ett antal aspekter och varianter (vad som brukar kallas disambiguering) och så diagnosticerar vi eventuella oenigheter som en fråga om språkförbistring. Det är dock inte riktigt så debatten har utspelat sig.

Hur verkligheten är beskaffad och vilka begrepp vi har för att handskas med den har viss betydelse, särskilt när det handlar om hur vi ska organisera samhället och förhålla oss till varandra. Vilken typ av begrepp en viss term fångar bestäms delvis av hur verkligheten är beskaffad och om våra språkliga konventioner knyter an till naturliga sorter eller till sociala eller funktionella mönster, men också av vad vi drivs av för intressen när vi använder dem, av vad vi ytterst ska använda kategoriseringarna till. I vissa fall kan det röra sig om olika, kanske oförenliga, intressen som är inblandade. Att samhället är organiserat kring kön i den utsträckning det är är ingen självklarhet.

Boken »Real Gender» av filosoferna Danièle Moyal-Sharrock och Constantine Sandis har undertiteln »a cis defence of trans realities», så det kommer inte som någon överraskning var i den pågående debatten boken placerar sig. Det är en bok som tydligt och redan från början förklarar att författarna ser sig som *allierade* med transpersoner och i konflikt med den gruppering som kallas »TERFs» (transexkluderande radikalfeminister) som förnekar att transpersoner tillhör det kön de säger sig tillhöra. De är också tydliga med att deras bok i första hand riktar sig till cispersoner, d.v.s. personer vars könsidentitet inte är ifrågasatta av samhället. Transpersoner själva vet i regel redan det mesta boken har att berätta, genom sin egna levda erfarenhet. Det är inte heller främst transpersoner som är i behov av en teori för att rättfärdiga sin existens, och de bör heller inte avkrävas en sådan. Det är upp till oss andra, om vi råkar ha ett intresse för frågan eller ett behov av en teori för att få ihop vår världsbild.

Tidigt i boken förmedlar författarna också att vad en skeptisk eller förbryllad cis-person i första hand behöver göra är att *lyssna* på transpersoner. Deras berättelser är avgörande eftersom det ytterst sett är detta som behöver förklaras, och citat från sådana berättelser och beskrivningar utgör nästan hälften av boken. Vi måste givetvis inte

ta alla påståenden en person gör om sig själv *at face value*, men det tillhör vanlig hyfs att utgå från att folk är i en privilegierad position när det gäller sin självförståelse. Det kanske bästa och mest ögonöppnande den här recensenten läst om transpersoner är Jan Morris (en storartad skribent även i andra avseenden) självbiografiska »Conundrum». Detta betyder inte att en person måste ha transerfarenhet för att kunna skriva läsvärt om dessa frågor, bara att risken att en person som saknar sådan erfarenhet missar något är överhängande.

I identitetsfrågor är inifrånperspektivet givetvis omistligt.

Från ett mer teoretiskt perspektiv är det två kapitel av *Real Gender* som är av särskild vikt: »Bedrock Gender» och »reconceptualizing gender (from the stream of life)». I »Bedrock Gender» tar författarna avstamp i Talia Mae Bettchers distinktion mellan metafysisk och existentiell självuppfattning. Medan den metafysiska självuppfattningen handlar om *vad* du är, svarar existentiell självuppfattning på den djupare frågan om *vem* du är, någonting som sedan agerar som en bas för din självuppfattning (därför »bedrock»). Detta är viktigt för att svara de kritiker som menar att variationer i könsidentitet är något trendkänsligt, påverkbart av »kulturell smitta». Tvärtom visar transpersoners historier att könsidentitet är något som kan motstå de allra envetnaste påverkansförsök och »omvändelseterapi». Att könsidentitet inte är en fråga för de flesta av oss beror på att det är så grundläggande, något som inte ifrågasätts eller skaver i relationen mellan hur vi uppfattar oss själva och hur andra hanterar oss.

Avslutande »reconceptualizing gender (from the stream of life)» är kanske ännu mer centralt för en filosofisk läsare, men kommer tyvärr för sent och är för kort för att ge en ordentlig redogörelse av de alternativ till begreppsanalys som existerar. I synnerhet är de väl kortfattade i sitt avfärdande av s.k. »conceptual engineering» i förhållande till kön och genus, d.v.s. försök att förbättra våra begrepp för att göra dem mer användbara så väl analytiskt som praktiskt (en rörelse som i dessa sammanhang oftast knyts till Sally Haslanger). Denna approach avfärdas med hänvisning till könsidentitetens existentiella status, och det är naturligtvis begripligt med skepsis inför en »ingenjörskonst» som kan missbrukas för att frånta individer självbestämmande, men det är också viktigt ur ett teoretiskt perspektiv att begreppsligt spelrum ges.

Det är värt att uppehålla sig kring kapitlets tillkortakommande i detta avseende. Låt säga att vi söker efter en biologisk definition av vad en kvinna är, som fångar vad som gör kvinnor medlemmar av denna klass. D.v.s. antingen en biologisk definition av »kvinna» eller en biologisk teori som förklarar varför medlemmar av klassen har de egenskaper de har, vilket i sin tur är det som fångas av begreppet. Om denna definition och/eller teori utesluter vissa personer som identifierar sig som kvinnor, men är teoretiskt koherent och har förklaringsvärde kan vi sluta oss till att vi identifierat vad »kvinnor» är i *viss* mening. Men vi kan också sluta oss till att klassen »kvinnor» är disjunktiv, och innehåller flera subklasser varav den trans-exkluderade biologiska definitionen bara är en. Transkvinnor kan i så fall bara beskrivas som förvirrade om deras identitet handlar om att de har exakt *denna* biologiska egenskap, men en sådan uppfattning verkar inte matcha särskilt många transkvinnors berättelser. Det är också värt att hålla i minnet, som bokens författare gör, att det finns teorier som menar att transkvinnor har biologiska likheter med varandra, vilka kan fungera som förklarande till varför vissa utvecklar en sådan könsidentitet. Både cis-kvinnor och transkvinnor är enligt en disjunktiv uppfattning kvinnor, men de är det i kraft av olika egenskaper. Eller så finns det ytterligare någon egenskap, den egenskap som förklarar transpersoners könsidentitet som cis-kvinnor också har. Poängen är att det inte är självklart vilken typ av begrepp »kön» är. Det kan behandlas som en naturlig sort, men det kanske också är en funktionell sort, eller en social. Det är fullt möjligt att en central del av pågående kontroverser beror på en oenighet om vilken typ av begrepp vi har att göra med och vilken typ av begrepp som bör vägleda hur vi organiserar samhället.

Vilket leder fram till mina invändningar mot »real gender». Författarna är som nämnt mycket måna om att vara transinkluderande och allierade. Detta är en position jag sympatiserar med, men sympatier är ingen bra utgångspunkt för en kritisk läsning. Så jag försöker läsa den som om jag inte höll med. Författarnas position gör att motståndare, som kallas »TERFs» summariskt avfärdas genom hela boken. Det är del av bokens modus operandi och, gissar jag, del av hur den signalerar sitt uppsåt. Läsaren får aldrig ett grepp av om den positionen är koherent eller hur analysen ser ut, och den smygande misstanken är att de representeras av sina sämsta sidor. Vad en transinkluderande

cis-person behöver är en redogörelse av motståndet i sin bästa form, och en uppsättning argument mot den positionen. En välvillig tolkning av meningsmotståndares positioner är en mycket bättre grund för en förödande motargumentation.

En filosofisk text i ett kontroversiellt ämne borde vara läsvärd oavsett utgångspunkt, och oavsett förkunskaper. En god filosofisk text som landar i fel slutsatser kan vara läsvärd i den mån den ger en god bild av hur den andra sidan tänker när den är som bäst. Detta gäller i synnerhet begreppsliga frågor. Det går inte att närma sig den här hermeneutiska cirkeln neutralt, det går bara att diagnosticera olikheterna och konstatera att en bok som inte gör det inte kommer kunna hantera situationen, och i slutändan bara gräva skyttegravarna djupare.

Real Gender är trots dessa tillkortakommanden en välskriven och mycket läsvärd bok. Könsidentitet är ett oerhört angeläget ämne att skriva nyanserat om, och det är svårt att skriva om en så laddad fråga. Det är inte bara, eller främst, en begreppslig, akademisk, fråga, det är också en kamp för lika rättigheter och livsvillkor. Att det inte bara är förtydligande av innehåll det handlar om demonstreras av att ingen sida vore nöjd om vi bara hittade på en ny term för att beskriva klassen som innehåller både transkvinnor och cis-kvinnor. Vi är inte bara ute efter kategorier för att beskriva, utan efter den sortering som har praktiska konsekvenser. I detta avseende är den begreppsliga frågan viktig på samma sätt som frågan vem som är medborgare, vem som är myndig, om *Jaffa cakes* är kakor eller kex, det vill säga kategoriseringar som har praktiska konsekvenser (i det sistnämnda fallet vilken skattesats som ska gälla).

Den kanske bästa prompt som skrivits för en diskussion om förhållandet mellan könsidentitet och biologiskt kön skrevs av filosofen Sophie Grace Chappell i ett blogginlägg för the American Philosophical Association 2018 där hon föreslog att vi kan förstå det som förhållandet mellan biologiska föräldrar och adoptivföräldrar.¹ I vissa sammanhang, som när vi screenar för sjukdomar t.ex, är det biologiskt föräldraskap vi är intresserade av. När det gäller att kalla till föräldramöte i skolan så är det snarare ett begrepp som fångar de primära vårdhavarna som är relevant. Analogin har naturligtvis sina begränsningar, men den demonstrerar hur vi kan göra för att skilja ut viktiga aspekter även ur samhälleligt extremt betydelsefulla begrepp. Även

Recension av David Brax

»MOYAL-SHARROCK & SANDIS: *Real Gender—A Cis Defence of Trans Realities*»

om en sådan uppdelning inte avgör *vilket* begrepp som bör vägleda t.ex. arbetet med jämställdhet kan vi åtminstone med dess hjälp göra det tydligare vad debatten ytterst handlar om →

David Brax

Not

1. Se: <https://blog.apaonline.org/2018/07/20/trans-women-men-and-adoptive-parents-an-analogy/>.